

Славистични аспекти сучасного літературознавства

УДК 821.163.2

К. В. Галунова,

доктор по 05. 04. 02 „Българска литература“

ВТУ „Св.св. Кирил и Методий“

ул. „Теодосий Търновски“ № 2, гр. Велико Търново, 5003, България,

kali_galu@abv.bg

ПРЕСЕМАНТИЗАЦИИ НА ПРОСТОТАТА В „ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБЪЛГАРСКА“ НА ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ И „БАЙ ГАНЬО“ НА АЛЕКО КОНСТАНТИНОВ (МЕЖДУТЕКСТОВ АНАЛИЗ)

Статията разглежда промяната в семантичната структура и аксиологическата стойност на понятието за „простотата“ на българския народ в две емблематични за българската култура творби – „История славянобългарска“ на идеолога на Българското национално възраждане Паисий Хилендарски и „Бай Ганьо“. Разкази за един съвременен българин на Алеко Константинов – произведение, което стои в самия край на предмодерната литературна епоха. Междутекстовият анализ показва, че двете произведения влизат в диалог помежду си, като Паисиевата „История...“ претълкува и така неутрализира обидните конотации, съдържащи се в определението „прост“ прикачено към етнонима „българин“ а Алековата книга ги връща, като прибавя и нови елементи в семантиката на прилагателното. Така творбата подрива възрожденската идеология, като унищожава аксиологическия приоритет на „простия народ“ поддържан от идеолозите на националното Възраждане. Тя се оказва един деструктивен акт в българската култура, който реанимира срама от родното и връща българина в пред-паисиевската епоха на самоподценяването и преклонението пред чуждото.

Ключови думи: простота, родно, „История славянобългарска“ „Бай Ганьо“ Паисий Хилендарски, Алеко Константинов, Възраждане, Следсвобожденска епоха.

През 1762 год. в зората на Българското възраждане се появява малка книжка, написана от светогорския монах Паисий и озаглавена „История славянобългарска,“. В нея авторът събира накратко

историята на своя народ според източниците, до които е имал достъп, и призовава сънародниците си да я четат и разпространяват, за да узнаят българите миналото си, да знаят, че са имали своя държава и са били славен и силен народ преди османците да ги победят и подчинят. В Предисловието към своята „История...“ авторът остро критикува тези свои сънародници, които се „вличат“ по чужд език и обичаи и се срамуват от своя род: „О, неразумни и юроде! Защо се срамуваш да се наречеш българин и не четеш, и не говориш на своя език?“, Паисий въстава срещу ширещата се гръкомания сред българското по-будно население, която заплашва да претопи съзнанието на сънародниците му и да ги направи гърци. За да разобличи асимилаторските стремежи на гръцката политика и да повдигне самочувствието на българите, Хилендарският монах използва две групи аргументи: едните той извежда от славното историческото минало, а другите – от окаяното настояще. Макар положението на българския народ под властта на османците да е превърнало българите в една безпросветна и огрубяла маса от „прости орачи, копачи, овчари и прости занаятчий“ то те пак трябва да се държат о своето и да не се поддават на чуждата пропаганда [8, с. 15–18].

Като основни аргументи на гръкоманите са изведени твърденията, че „българите са прости и глупави и нямат изтънчени думи“ и това, че „българите са прости и нямат от тях много търговци и грамотни, и вещи, и знаменити на земята в днешно време.“ В задочен спор със своите опоненти, Паисий привежда три групи аргументи, с които дава ново значение на прилагателното „прост“ като го изчиства от влаганиа в него от опонентите му негативизъм и го натоварва с позитивни конотации. „Но виж, неразумни, от гърците има много народи по-мъдри и по-славни. Остава ли някой грък своя език и учение и род, както ти, безумни...“ пита реторически той, след което заключава: „По-добра е българската простота и незлобливост.“ Следва аргумент от сферата на бита и психологията на българите: „Простите българи в своя дом приемат и гощават всекиго и даряват милостиня на ония, които просят от тях. А мъдрите и културни гърци никак не правят това, но и отнемат от простите, и грабят несправедливо...“ Третата група аргументи се очаква да натежат с най-голяма сила, защото са основани на най-големия възможен авторитет – Библията. „От Адама до Давида и праведния Йоаким, Йосиф годеник, колкото праведни и свети пророци и патриарси имаше и се нарекоха велики на земята и пред бога, никой от тях не беше търговец или прехитър и горделив човек... Но

всички тия праведни праотци са били земеделци и овчари ... и били прости и незлобиви на земята. И самият Христос слезе и заживя в дома на простия и бедния Йосиф. Виж как бог обича повече простите и незлобиви орачи и овчари и най-първо тях е възлюбил и прославил на земята..." [8, с. 15–18].

За опонентите на Паисий прилагателното „прост“, стои в опозиция на „мъдър“ „културен“ „изтънчен“ „търговец“ „грамотен“ „знаменит“ „хитър“ „горделив“ „изкусен“ и пр., всички те изведени като характеристика на гърците. По презумпция прилагателното „прост“ изведено като характеристика на българите, трябва да е в един синонимен ред с члена на антонимната опозиция на изброените прилагателни, т.е. българинът е прост, което значи глупав, некултурен, груб, неграмотен, незнатен, безхитроsten, свит, безискусен и пр. В речника на Найден Геров, който излиза през 1901 г. и отразява състоянието на народния говор през XIX век, под думата „**простый, -стъ, -ста, -сто**“ са отбелязани следните значения: 1). Който не е учен, не знае да чете и да пише; простой, неучёны. *На наше време нямаше даскали и училища, та останахме прости.* 2). У когото няма лукавство, хитрина, дяволия; простодушен; простодушный. *Той беше человек прост, всякому вярваше и никому зло не правеше.* 3). Който има малко ум; глупав, гламав, залухав, слабоумен; простой, глупый, скудоумный, плоховесоватый. 4). Долня ръка човек, долен, сиромаш, немотен; низкий, незнатный, простой. *Събрали се първенците, на повикали и от по-простите.* 5). Що е на хубост, на вид, на работа и пр. не дотам, долен; низкий, простой. *Проста стока; товаръ низшего достоинство.* 6). Който не е нещо заплетен, мъчен; лесный, простой. *Просто нещо, проста работа.* 7). Който няма нещо особено, обикновен; простой. *Това беше едно просто писмо, едно просто много здраве.* – Проста книга, книга, която владиката дава, кога раздели мъж и жена [3].

Виждаме, че всички значения, влагани в прилагателното „прост“ в Предисловието на Паисиевата „История славянобългарска“ присъстват в семантичната структура на прилагателното в Геровия речник. Прилагателното „прост“ и неговите значения в Паисиевата творба са въведени един път от предполагаемите от автора аргументи на опонентите му – и тогава те имат отрицателна конотация, насочени са към това да осмеят и подиграят българите; и втори път като елемент от аргументите на самия автор – и тогава те имат положителен смисъл и целят да издигнат българите, като покажат превъзходството им

над гърците. „Простотата” и „незлюбието” на българите алхимически са трансформирани от национална обида във възхвала на човешката стойност на носителите им. Простите българи са по-морални и по-човечни от „мъдрите” гърци, а простите и незлобиви хора са тези, които са мили на бога и тях той обича и прославя. Така срамът от простотата е неутрализиран и характеристиката „прост” не може вече да служи като оръжие за духовно подчинение и асимилация на българския етнос. От обида и подигравка, простотата е претълкувана в знак за боголюбивост и святост, за липса на пороци и първична душевна чистота. И наистина през целия период на национално пробуждане и борби за национално освобождение „простият народ,” има аксиологически приоритет пред „учените”. Самият Паисий пише своята „историйца” да я четат „простите орачи, копачи, овчари и занаятчий” към тях той насочва призивите и надеждите си. Видни дейци на Възраждането, като Христо Ботев, Захари Стоянов, Георги Бенковски, Стефан Стамболов и др. винаги са подчертавали безполезността на книжното знание за народното дело, склонността на „учените” към чуждопоклонничество, тяхната откъснатост от народа и отчужденост от неговите тежки и неволи. „Простотата” здраво се свързва с идеята за родното и родолюбивото, за разлика от „учеността” която винаги е бремна с „отцеругателство” и пагубно за етноса преклонение пред чуждото.

Това положение обаче рязко се променя след Освобождението, когато националният въпрос е до голяма степен решен и пред страната се изправят нови задачи, свързани с уредбата на новоосвободеното княжество. Страната се отваря широко за европейското културно влияние и на преден план изпъква острата липса на подготвени кадри, които да поемат управлението на държавата. Идва времето „учените” да вземат реванш: „Още първите години на следосвободителната епоха върховете на нашето общество бяха огрени от западната култура. ... Нашата интелигенция, приобщена към западната култура, заживя с чужди културни ценности, заговори на някакъв неразбираем от народа език, а народът в низините остана при своя бит и поглеждала с недоверие нагоре. Създадох се два различни свята и между тях се изкопа пропаст...” [5].

Така аксиологическият приоритет на „простия народ,” пред „учените” е заменен с категоричното разделение на обществото на две категории хора – народ (по презумпция „прост”) и интелигенция („учени”). Възрожденската постановка за водачите на народа като „слуги

на народа” негласно се превръща в своята противоположност; от народ-мъченик, дълготърпелив и незлоблив, народът се трансформира в съзнанието на новата интелигенция в сбирщина диваци. В обществото се разгаря бурен дебат за мястото на традицията в модерния свят, на непримирими позиции застават „стари” срещу „млади” традиционалисти срещу модернисти. Почти в самия край на XIX век – тогава, когато отзвучават последните акорди на възрожденските идеали и духовност – една друга, също емблематична за българската култура книга, подема отново въпроса за българската простота. През 1895 г. излиза книгата на Алеко Константинов „Бай Ганьо. Разкази за един съвременен българин” и нейният герой, неочаквано и за самия автор, пък и за критиците, става най-популярният български литературен герой, прекрачил рамките на литературата, влязъл в живота на сънародниците си, превърнал името си в етноним. Въпреки остро отрицателното отношение на официалната критика към героя и произведението, точно на Бай Ганьо бе съдено да олицетвори българина и българското в новата епоха. Загадката на неговата популярност е търсена в много посоки през годините, но като че ли Иван Шишманов е този, който налучка върната пътека към разгадаване ѝ. Той пръв направи паралел между Паисий и Алековия герой. Според Шишманов Бай Ганьо „отговаря буквално на Паисиевия прецепт” – той е „фанатик на своето”. „И на мен ми се чини, че да би възкръснал Паисий днес, той би познал в карикатурата на Алека мечтания от него прост българин”, казва критикът и продължава: „...собствено Паисий роди и бай Ганя, разбира се, без да ще.” [10]

Така двете емблематични за българската култура творби влизат в диалог и то по същностни проблеми на идеологията на две важни епохи. В разразилия се в българското общество след Освобождението „дебат за родното” родното бе олицетворено безапелационно от Алековия герой. Така от „дебат за родното” той се превърна едва ли не в дебат за Бай Ганьо. Основно място в този диалог заема претълкуването на прилагателното „прост” използвано като постоянна, скрита или открита, характеристика на героя в „Бай Ганьо”. Нееднократно в творбата звучат самоутвържденията на героя „ама не е прост бай ти Ганьо!” нееднократно според разказвачите той казва и върши неща, с които „иска да се препоръча, че не е прост” и нееднократно звучи възмутеният му възглас: „Прости били българите, а!” Самият Бай Ганьо използва определението „прости хорица” за спътниците си в купето на влака за Прага, когато иска да се разграничи от тях, и „проста работа”

когато иска да критикува или уязви чужденците (немците в банята, чехите в ботаническата градина) [6]. Ироничният модус на разказване обаче утвърждава противното на влаганата от Бай Ганьо интенция. Не случайно първата и неизменна характеристика на героя, която звучи в критическите анализи и интерпретации, е именно неговата „простота“ във варианти на производните „простотия“ и „простащина“. Неизменното съществително, с което се замества Бай Ганьо, е „простак“. При това аксиологическите интенции, вложени в характеристиките, са явно отрицателни; в разказите те неизменно водят до срама, като реакция и резултат от Бай-Ганьовата видимост в цивилизацията Европа. Конотациите на „простотата“, в Алековата книга са почти същите като у опонентите на Паисий: прилагателното „прост“, стои в опозиция на „образован“ „културен“ „изтънчен“ обединени в понятието „цивилизован“. Прибавен е обаче и нов елемент – „възпитан“ който липсва у Паисий (Паисий използва „културен“ в смисъл на „образован, грамотен“).

Според „Български тълковен речник“ от 1963 г., „**прост**“ означава основно следните неща: 1. Недосетлив, невъзпитан, наивен, глупав. *То не е така, но на прости хора тъй се казва. Не го гледай, че е с цървули – той не е прост.* 2. Неучен, необразован. *Простият народ има здрав усет за хумор. Баща му нямал пари да го изучи, затова е останал прост. Тя е проста, но умна.* 3. Обикновен, неиздигнат по служба, чин и пр. *Прост работник. Прост войник.* 4. Който не принадлежи към аристокрацията или буржоазията, а спада към простолюдието. *Буржоазията презира простия народ.* 5. Лесен за разбиране или извършване... 6. Еднообразен, елементарен по състав или устройство... 7. Не особено доброкачествен... [1]. Виждаме, че първото значение на думата от речника на Найден Геров, а именно „който не е учен, не знае да чете и пише“, е станало второ значение в тълковния речник от 1963 г. За сметка на това като първо значение на „прост“ са въведени думите „недосетлив, невъзпитан“, които внасят нов смислов елемент. Те са поставени редом с „наивен, глупав“, които кореспондират съответно с второто и третото значение на думата според речника на Найден Геров, а именно „у когото няма лукавство, хитрина, дяволия; простодушен“ и „който има малко ум; глупав, гламав, залухав, слабоумен“. Четвъртото значение от Геровия речник пък, което казва: „долня ръка човек, долен, сиромаш, немотен“, е развито в две отделни значения на по-новия речник: „обикновен, неиздигнат по служба, чин и пр.“ и „който не принадлежи към аристокрацията или буржоазията“ [2: 310].

И двата речника извеждат като важна характеристика на качеството „прост“ липсата на образование и грамотност. Само че в по-новия речник тя е на второ място. На първо място са изведени значения като „наивен, глупав“, макар и не така пространно обяснени, като в речника от 1901 г. „Наивен“ в речника на Н. Геров не е обединено с „глупав“, а е развито в самостоятелно значение: „у когото няма лукавство, хитрина, дяволия; простодушен“. Усещането е, че качествата „наивен“ и „глупав“ през 60-те години на ХХ век са „изживяна болка“ и като основни елементи в семантиката на прилагателното „прост“ препращат мисълта към едно отминало време. Много интересно обаче те са съчетани в новия речник с прилагателните „невъзпитан“ и „недосетлив“, които не присъстват в по-стария речник. Докато „недосетлив“ може да се извлече от значението „глупав“, то „невъзпитан“ е изцяло нов елемент в семантичната структура на „прост“. То само косвено може да се свърже с идеята за „долния ръка човек“, „който не принадлежи към аристокрацията или буржоазията“. Така в по-новия речник „недосетлив“, „невъзпитан“, „наивен“ и „глупав“ са поставени на един ред и образуват една малко странна семантична верига. Ако „невъзпитан“ има нещо общо с „недосетлив“, то връзката между „невъзпитан“ от една страна, и „наивен“ и „глупав“ от друга, изобщо не е ясна. Явно „невъзпитан“ е отделно значение, което се е развило по-късно от останалите [2, с. 310].

Посоката на смисловото развитие на думата „прост“ се вижда ясно от промяната в значенията на някои производни от нея, като например съществителното „простак“. В старобългарския език съществува дума „**простъць**“, която означава „мирянин, недуховно лице“ [4]. „**Простакъ**“, според Найдена Герова, означава: 1). У когото няма хитрина, дяволия; прост човек; простой, простодушный. 2). Дебел, неодялан, тъп човек; дебелак, селаченин; мужик, невежа, площина, охреян, колпак. *Простакът я протака, а умният свършва* [3]. В съвременния български език „**простак**“ означава „прост, груб, недодялан човек“, т. е. първото значение от речника на Герова отпада. Стабилно остава значението на „просташки“ определено и от двата речника като „дебелашки, селяшки, груб“ [2, с. 311].

Така употребата на прилагателното „прост“, в книгата на Алеко отразява или дава израз на извършващата се ценностна инверсия в семантиката му, както и на появата на ново негово значение. За поведователя и разказвачите в творбата „прост“ е в опозиция преди

всичко на „цивилизован, културен, образован, възпитан” и синоним следователно на „дивак/варварин, некултурен, глупав/необразован, невъзпитан/див”. Остава обаче здравата връзка между идеята за „простотата” разбирана като простотия и простачина, и идеята за „родното” чийто аватар се явява Бай Ганьо. Така в общия ироничен и комичен модус на творбата се извършва едно тотално снизяване и профаниране на „родното” и като бит, психология, манталитет, и като национална символика и митология. Българското е представено като нецивилизовано/ дивашко и категорично е поставено в зоната на срама. От друга страна, „европейско” е натоварено с всички положителни конотации на цивилизоваността, разбирана като културна издигнатост, образованост, възпитание, изтънченост.

Тази полусна противопоставеност между родно/ българско и европейско/ цивилизовано е новост в културното пространство на България след Освобождението. През епохата на Възраждането българската принадлежност към европейската цивилизация не само не се поставя под съмнение, а се изтъква като аргумент за поривите на народа към освобождение от чуждото иго. Алековата творба реанимира срама от родното, извиква за нов живот позабравената теория за хондрокефалщината на българите, съмнението в изначалната им пригодност за възприемане на цивилизацията, вече в съпоставка с новия еталон за цивилизованост – Европа. Книгата индуцира срам и комплекси за национална малоценност. Затова много критици смятат, че Алеко е направил „лоша услуга” на народа си, като е описал българина Бай Ганьо в Европа. Според Георги Константинов творбата се явява една застрашителна реакция на Паисиевия патос, на възрожденските духовни полети и то в момент, когато българинът е имал най-голяма нужда от насърчение, за да затвърди самочувствието си и да го направи фактор в строителството на своята култура. Вместо насърчение, обаче, „легендата за байганьовщината” се явява като „мътен поток” [7]. Според Инна Пелева книгата направо разболява българската култура. Тя нарича творбата „най-деструктивният акт в българската култура” защото „разгражда строежите на Възраждането” [9, с. 138].

Така в „Бай Ганьо” българинът се оказва върнат отново в онова поле на пред-паисиевска „неразумност” в което той се срамува от своята простота, т.е. от себе си. Утвърждава се становището, че българското не притежава ценност за цивилизацията, внушава се идеята, че да се „влачи подир чуждото” е единствената съдба на „своето”.

Списък на използваната литература

1. Андрейчин Л. (ред.) Български тълковен речник / Л. Андрейчин. – София : Наука и изкуство, 1963 г.
2. Галунова К. Бай Ганьо Българина. Опит върху българската народопсихология и българската модерност / К. Галунова К. – кн. 1, Велико Търново : Фабер, 2009.
3. Геров Н. Речник на българския език / Н. Геров. – София : Български писател, 1975 г.
4. Иванова-Мирчева Д., Давидов А.. Малък речник на старобългарския език, Велико Търново : Слово, 2001 г.
5. Илиев А. Иван Шишманов и Алеко Константинов / А. Илиев // Литературно-критически и теоретически статии. – София : Български писател, 1983, с. 7–13.
6. Константинов А. Бай Ганьо. Невероятни разкази за един съвременен българин / А. Константинов // Бай Ганьо. – София : Захари Стоянов, 2002, с. 127–300.
7. Константинов Г. „Реализмът и сатирата на Алеко Константинов в служба на българския народ” / Г. Константинов // Нова българска литература, част II: След Освобождението, 1943.
8. Паисий Хилендарски. Славянобългарска история. – София : Захари Стоянов, 2002,
9. Пелева И. Алеко Константинов. Биография на четенето. – София : Просвета, 2002.
10. Шишманов И. Алеко Константинов от едно ново гледище // Училищен преглед, г. XXVI, 1927, кн. 8, с. 1215–1240.

К. В. Галунова

РЕСЕМАНТИЗАЦИЯ ПРОСТОТИ В „ІСТОРІЇ СЛОВ’ЯНОБОЛГАРСЬКІЙ” ПАЇСІЯ ХИЛЕНДАРСЬКОГО І „БАЙ ГАНЬО” АЛЕКО КОНСТАНТИНОВА (МІЖТЕКСТОВИЙ АНАЛІЗ)

У статті розглядаються зміни в семантичній структурі і аксіологічній значущості концепту „простоти” болгарського народу в двох значимих для болгарської культури творах – „Історії слов’яноболгарській”, написаній ідеологом болгарського національного Відродження Паїсієм Хилендарським, і „Бай Ганьо. Неймовірні оповідання про одного сучасного болгарина” Алеко Константинова – твір, написаний у кінці передмодерної літературної епохи. Аналіз показує, що обидва твори вступають в міжтекстовий діалог. „Історія слов’яноболгарська” переосмислює і нейтралізує негативні коннотації, що

містяться у визначенні „простоти” по відношенню до етноніма „болгарин”, а твір А. Константинова їх повертає, доповнюючи його семантику.

Таким чином, „Бай Ганьо” у болгарській культурі підживляє ідеологію Відродження, знищує аксіологічний пріоритет „простого народу”, підтриманий ідеологами національного Відродження, він повертає болгарина в допаісієвську епоху самозречення і поклоніння чужому.

Ключові слова: простота, рідне, „Історія слов’яноболгарська”, „Бай Ганьо”, Паїсій Хилендарський, Алеко Константинов, Відродження.

K. V. Galunova,

PhD in Bulgarian literature

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo,

2, Teodosii Tarnovski St., 5003 Veliko Tarnovo, Bulgaria,

kali_galu@abv.bg

**RE-SEMANTIZATIONS OF THE CONCEPT
OF ‘SIMPLE-NESS’ IN „HISTORY
OF THE SLAVO-BULGARIANS” BY PAISII HILENDARSKI
AND „BAI GANYO” BY ALEKO KONSTANTINOV
(AN INTERTEXTUAL ANALYSIS)**

Summary

The article discusses the change in the semantic structure and axiological value of the concept of the „simplicity” of the Bulgarian people in two emblematic for the Bulgarian culture works: „History of the Slavo-Bulgarians”, written by Paisii Hilendarski, the ideologist of the National Revival in Bulgaria, and „Bai Ganyo. Anecdotal tales of a modern Bulgarian”, written by Aleko Konstantinov at the very end of the pre-modern literary era. The intertextual analysis shows that these works enter into a dialogue as they re-interpret the meaning of the epithet „simple”, habitually attached to the Bulgarians’ ethnic name. Paisii’s „History” neutralizes the offensive connotations contained in the definition of „simple” attached to the ethnonym „Bulgarian”, thus disempowering those who use it to allure the Bulgarians away from their native culture and into a foreign one. Aleko’s „Bai Ganyo” brings the offensive and derisive connotations of the epithet back and adds new elements to the meaning of the word. In fact the book reflects and adds to a change in the basics of the cultural ideology, having gradually taken place in the Post-Liberation era. Despite its popularity, or rather because of it, „Bai Ganyo” proves to be a most problematic work, a destructive act in Bulgarian culture as it undermines the National Revival ideology, destroys the axiological priority of the „simple people”, purported by the ideologues of the National Revival, and revives the shame of „our own” bringing the Bulgarians back to the pre-Paisii era of self-effacement and worship of the foreign.

Key words: simple-ness, „our own”, „History of the Slavo-Bulgarians”, „Bai Ganyo”, Paisii Hilendarski, Aleko Konstantinov, National Revival, Post-Liberation era.

УДК 821.161.1 – 31

А. Т. Малиновский,

кандидат филологических наук,

доцент кафедры мировой литературы

Одесского национального университета имени И. И. Мечникова,

Французский бульвар, 24 / 26, г. Одесса, 65058, Украина,

тел.: (048)746-56-97,

malinovsky.artur@yandex.ua

К ОДНОЙ ПОЛЬСКО-РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРНОЙ ПАРАЛЛЕЛИ: „СТАРЫЙ СЛУГА” Г. СЕНКЕВИЧА И „СЛУГИ СТАРОГО ВЕКА” И. А. ГОНЧАРОВА

В статье рассматриваются жанровые аспекты произведений Г. Сенкевича и И. А. Гончарова в компаративном аспекте. Выделены общие основания для сопоставления произведений со сходной проблематикой, жанровой структурой, пафосом. Речь идет о стихийном, принципиально не зависимом от историко-литературных контактов между авторами, синхронном процессе создания произведений.

Ключевые слова: цикл, жанр, мемуарно-биографический компонент, сатиризация, идилличность.

Рассказ Г. Сенкевича и цикл очерков А. И. Гончарова создают в одну и ту же историко-литературную эпоху, с разницей в тринадцать лет. В 1875 г. выходит в свет „Старый слуга” молодого, лишь вступившего на литературное поприще Сенкевича, а в 1888 – „Слуги старого века” уже зрелого, „исписавшегося” Гончарова. Практически синхронно в двух национальных литературах появляются произведения со сходной жанровой спецификой, типом проблематики, пафосом и поэтикой. Оба автора предпринимают попытку своеобразного „реанимирования” архаических, реликтовых для последней трети столетия жанровых форм. По сути это нравоописательные очерки, стягивающие в свою жанровую орбиту элементы идиллии, сатиры, „физиологии”. Очерк как жанр чрезвычайно гибок, пластичен, толерантен